

KELTAINEN KIRJASTO

Lasi- hotelli

Emily St. John Mandel

KELTAINEN KIRJASTO

EMILY ST. JOHN MANDEL:

Asema 11 (2014, suom. 2022)

Lasihotelli (2020, suom. 2023)

EMILY ST. JOHN MANDEL

Lasihotelli

Suomentanut

ALEKSI MILONOFF

TAMMI
HELSINKI

Copyright © 2020 by Emily St. John Mandel
By arrangement with Curtis Brown Ltd, New York and
Ia Atterholm Agency, Sweden.
Suomenkielinen laitos © Tammi ja Aleksi Milonoff 2023
Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä
Painettu EU:ssa
ISBN 978-952-04-4603-1

Cassiale ja Kevinille

Sisällys

ENSIMMÄINEN OSA

1 Vincent valtameressä.....	11
2 Sun luoksesi mä palaan aina.....	14
3 Hotelli.....	41
4 Satu.....	65
5 Olivia.....	102

TOINEN OSA

6 Vastaelämä.....	121
7 Merenkävijä.....	134
8 Vastaelämä.....	151
9 Satu.....	159

KOLMAS OSA

10 Toimiston kuoro.....	177
11 Talvi.....	207
12 Vastaelämä.....	237
13 Varjomaa.....	254
14 Toimiston kuoro.....	284
15 Hotelli.....	289
16 Vincent valtameressä.....	312
Kiitokset.....	321

Ensimmäinen osa

1

Vincent valtameressä

Joulukuu 2018

I

Aloita lopusta: syöksyn laivan laidan yli myrskyn vellovaan pimeyteen, putoamisen sokki salpaa hengityksen, kamerani lentää ilmassa sateen läpi –

2

Korjaa minut pois. Ikkunaan tuherretut sanat, kun olin kolme-toistavuotias. Peräännyin ja annoin tussin pudota kädestäni, ja muistan vieläkin tuon hetken hehkun, rinnassani tuntui kuin valo olisi välkehtinyt lasimurskassa –

3

Olenko noussut pintaan? Kylmyys häivyttää kaiken, ei ole muuta kuin kylmyys –

4

Omituinen muisto: seison Caietten rannalla kolmetoista-vuotiaana kädessäni upouusi kamera, joka on viileä ja vieras, kuvaan viiden minuutin videoita aalloista, ja samalla kun kuvaan kuulen kuiskivani: ”Haluan kotiin, haluan kotiin, haluan kotiin”, mutta jos en ole kotona, niin missä sitten?

5

Missä minä olen? En meressä enkä missään muuallakaan, en tunne enää kylmää, en tunne mitään, tunnen rajan, mutten tiedä kummalla puolella olen, ja pystyn nähtävästi liikkumaan muistojen välillä kuin siirtyisin huoneesta toiseen –

6

”Tervetuloa laivaan”, aliperämies sanoi noustessani ensimmäisen kerran *Neptune Cumberlandiin*. Kun katsoin häntä, minussa tapahtui jotain ja ajattelin: *Sinä* –

Aikani alkaa loppua –

Haluan nähdä veljeni. Kuulen hänen puhuvan minulle, ja muistot hänestä myllertävät mielessäni. Keskityn kaikkiin voimin, kunnes seison yhtäkkiä kapealla kadulla, on pimeää, sataa, kaupunki on vieras. Vastapäisessä ovisyvennyksessä retkottaa mies, en ole nähnyt veljeäni kymmeneen vuoteen, mutta hän se on. Paul kohottaa päätään ja ehdin huomata, kuinka kauhealta hän näyttää, hän on riutunut ja hukassa, ja nyt hän katsoo minuun, mutta äkkiä katu on poissa –

2

Sun luoksesi mä palaan aina

1994 ja 1999

I

Vuoden 1999 loppupuolella Paul opiskeli rahoitusalaan Toronton yliopistossa, mikä oli periaatteessa suuri saavutus, mutta kaikki tuntui olevan pielessä. Nuorempana Paul oli olettanut, että opiskelisi jonain päivänä säveltämistä, mutta muutama vuosi aiemmin hänellä oli mennyt huonosti ja hän oli päätynyt myymään kosketinsoittimensa, eikä ajatus niin epäkäytännöllisen alan opiskelusta innostanut äitiä, minkä kyllä ymmärsi koska äiti oli jo kustantanut hänelle monet kalliit vieroitushoitojaksot, ja niinpä Paul päätti aloittaa rahoitusopinnot, hän ajatteli sen osoittavan käytännönläheistä, hienon kypsää ja eteenpäin katsovaa asennetta – *Näin sitä opitaan, miten markkinat toimivat ja raha liikkuu!* – mutta loistavan suunnitelman ainoa vika oli siinä, että kurssi oli tappavan tylsä. Vuosisata oli lähestymässä loppuaan, ja hän oli tyytymätön elämäänsä.

Paul oli odottanut, että onnistuisi tapaamaan yliopistossa edes muutaman hyvän tyypin, mutta jos jää pois maailman kyydistä,

maailma valitettavasti jatkaa kulkuaan, ja sillä aikaa kun hän keskittyi huumeisiin, ja kun hän sinnitteli masentavissa myyntitöissä ja yritti olla ajattelematta huumeita, ja kun hän viiپی sairaaloissa ja vieroitushoidoissa, hän täytti kaksikymmentäkolme ja alkoi näyttää ikäistään vanhemmalta. Muutaman ensimmäisen opiskeluviikon aikana Paul kävi kyllä bileissä, mutta hän oli aina ollut huono juttelemaan vieraille ihmisille ja kaikki näyttivät niin nuorilta. Välitentit sujuivat surkeasti, joten lokakuun lopulla hän oli useimmiten joko kirjastossa – lukemassa, yrittäen parhaansa mukaan kiinnostua rahoituksesta ja alkaa menestyä – tai istui asuntolahuoneessaan, kun ympäröivä kaupunki kylmeni kylmenemistään. Hän asui yhden hengen huoneessa ja oli lähes aina yksin, koska oli harvinaista kyllä äitinsä kanssa samaa mieltä siitä, että olisi katastrofaalista jos hänelle osuisi opioideja käyttävä kämppäkaveri. Huone oli niin pieni, että Paul tunsi ahtaan paikan kammoa jos ei istunut suoraan ikkunan edessä. Hän oli harvoin tekemisissä toisten ihmisten kanssa ja silloinkin vain pinnallisesti. Edessä häämötti tenttien synkkä pilvi, mutta opiskelu tuntui toivottomalta. Hän yritti kovasti keskittyä todennäköisyysteoriaan ja diskreetti aikaisiin martingaalihin, mutta ajatukset karkasivat koko ajan pianosävellykseen, joka ei kuitenkaan koskaan valmistuisi, täysin suoraviivaiseen C-duuribiisiin, jota horjuttivat pienet mollisointupyrähdykset.

Joulukuun alussa Paul lähti kirjastosta samaan aikaan kuin Tim, joka oli kahdella samalla kurssilla ja istui hänkin mielellään luentosalin takarivillä. ”Onko suunnitelmia illalle?” Tim kysyi. Kukaan ei ollut vähään aikaan kysynyt Paulilta mitään.

”Toivoin vähän, että jostain löytyisi livemusiikkia.” Ajatus oli vasta nyt juolahtanut mieleen, mutta se tuntui oikean suuntaiselta. Tim näytti ilahtuvan. He olivat jutelleet aiemmin vain kerran, ja keskustelu oli liittynyt musiikkiin.

”Haluaisin käydä katsomassa yhtä Baltica-nimistä bändiä”, Tim sanoi, ”mutta täytyy lukea lopputentteihin. Oletko kuullut niistä?”

”Lopputenteistä? Joo, näyttää siltä että mokaan pahasti.”

”Ei vaan Balticasta.” Tim räpytteli silmiään hämillään. Paul muisti huomanneensa aiemminkin, ettei Tim tuntunut ymmärtävän huumoria. Niin kuin olisi puhunut toiselta planeetalta tulleen antropologin kanssa. Siinä olisi voinut nähdä ystävyyden mahdollisuuden, mutta Paul ei oikein tiennyt, miten aloittaisi keskustelun – *Satuin huomaamaan, että sinäkin tunnet olosi ulkopuoliseksi täällä. Vertaillaanko muistiinpanoja?* – ja sitä paitsi Tim loittoni jo pimeään syysiltaan. Paul otti kahvilan lehtitelineestä muutaman vaihtoehtolehden ja palasi huoneeseensa, pani Beethovenin viidennen soimaan ja silmäili sitten illan menoja, kunnes löysi listasta Baltican, keikka olisi myöhään illalla Queen Streetin ja Spadinan kulmilla paikassa, josta hän ei ollut ikinä kuullutkaan. Milloin hän oli viimeksi ollut kuuntelemassa elävää musiikkia? Paul muotoili tukkansa pystyyn, tasoitti sen, muutti mielensä, nosti tukan uudestaan pystyyn, kokeili sitten kolmea eri paitaa ja häipyi huoneesta ennen kuin ehtisi tehdä lisää muutoksia, tympäänytyneenä päättämättömyydestään. Lämpötila oli laskenut, mutta kylmässä ilmassa oli jotain puhdistavaa, ja terapeutitkin olivat jo pitkään suositelleet liikuntaa, joten hän päätti kävellä.

Klubi sijaitsi goottivaatekaupan alapuolella kellarissa, jonne laskeuduttiin jyrkkiä rappusia. Nähtyään paikan Paul epäröi hetken jalkakäytävällä, koska pelkäsi joutuvansa goottiklubille – kaikki nauraisivat hänen farkuilleen ja poolopaidalleen – mutta portsari tuskin huomasi häntä ja vain noin puolet asiakkaista oli vampyyreja. Baltica oli trio, johon kuului kaksi jätkää – toinen soitti bassoa ja toinen näpräsi syntetisaattoriin

liitettyä salaperäistä elektroniikkaa – sekä tyttö jolla oli sähköviulu. He tuottivat lavalla ääntä, joka ei kuulostanut niinkään musiikilta kuin huonosti toimivalta radiolta, josta tuli omituista rätinää ja irrallisia säveliä, tyyli muistutti epämääräistä ambient-electronicaa, eikä Paul, ikuinen Beethoven-fani, kerta kaikkiaan käsittänyt sitä, mutta eipä häntä haitannut koska tyttö oli kaunis; jos musiikki ei miellyttänytkään, hän saattoi ainakin nauttia tytön katselemisesta. Tyttö nojautui kohti mikrofonia ja lauloi: ”*Sun luoksesi mä palaan aina*”, paitsi että kosketinsoittaja oli polkaissut pedaalista kaiun päälle, joten oikeasti hän lauloi

Sun luoksesi mä palaan aina, mä palaan aina, mä palaan aina

– ja kaikki oli suoraan sanottuna yhtä riitasointua, laulu, syntetisaattorin sävelet ja rätinäryöppy, mutta sitten tyttö nosti viulunsa ja viulu osoittautui puuttuvaksi palaseksi. Kun jousi liukui kielten yli, se oli kuin silta joka liitti erilaiset rätisevät äänet toisiinsa, ja nyt Paul kuuli miten ne muodostivat yhdessä kokonaisuuden, viulu ja meteli ja pohjalla häilyvä bassokuvio; hän ehti innostuakin hetkeksi, mutta sitten tyttö jo laski viulunsa, musiikki hajosi eriparisiin osiinsa ja Paul huomasi miettivänsä jälleen, miten kukaan jaksoi kuunnella tällaista.

Myöhemmin, kun bändi oli siirtynyt baarin puolelle, Paul odotti, kunnes viulisti ei jutellut kenenkään kanssa, ja syöksyi paikalle.

”Hei, anteeksi”, hän aloitti, ”haluan vain sanoa, että teidän musiikki oli aivan mahtavaa.”

”Kiitos”, viulisti sanoi. Hän hymyili, mutta varautuneesti niin kuin erittäin kauniilla tytöillä on tapana, kun he tietävät mitä heiltä halutaan.

”Todella hieno keikka”, Paul sanoi basistille osoittaakseen odotukset vääriksi ja pitääkseen yllä tytön mielenkiintoa.

”Kiitti hei.” Basisti hymyili niin, että Paul arveli tämän olevan pilvessä.

”Paul, moi”, hän esitteli itsensä.

”Theo”, basisti sanoi. ”Tässä on Charlie ja Annika.”

Kosketinsoittaja Charlie nyökkäsi ja kohotti tuoppiaan, ja Annika pälyili Paulia lasinsa reunan yli.

”Olisi vähän hassu kysymys.” Paulin oli pakko saada nähdä Annika uudestaan. ”En vielä tunne tätä kaupunkia ja haluaisin löytää jonkun tanssipaikan.”

”Mene Richmond Streetille ja käänny vasemmalle”, Charlie sanoi.

”Olen kyllä ollut siellä parissa paikassa, mutta musiikki on kaikkialla ihan paskaa, ja mietin, voisittekohan suositella jotain...?”

”Joo, tietenkin.” Theo kulautti tuoppinsa loppuun. ”Kokeile System Soundia.”

”Mutta viikonloppuisin se on kauhea läävä”, Charlie sanoi.

”Totta, älä mene sinne viikonloppuna. Tiistai-illat on aika hyviä.”

”Tiistai-illat on parhaita”, Charlie sanoi. ”Mistä olet kotoisin?”

”Syvältä esikaupungista”, Paul sanoi. ”Eli System Sound ja tiistai-ilta, okei, kiitos, käyn vilkaisemassa.” Annikalle hän sanoi: ”Ehkä törmätään siellä joskus” ja kääntyi heti pois välttyäkseen näkemästä Annikan välinpitämätöntä katsetta, joka tuntui kylmänä viimana hänen selässään koko matkan ovelle asti.

Tiistaina tenttien jälkeen – kolme tyydyttävää, yksi välttävä, opiskeluoikeus uhattuna – Paul meni System Soundbariin ja tanssi siellä yksin. Musiikki ei miellyttänyt, mutta oli mukavaa

olla ihmisten keskellä. Biitit olivat monimutkaisia, eikä hän ollut varma miten niiden tahdissa tanssittiin, joten hän lähinnä asteli edestakaisin kalja kädessään ja yritti olla ajattelematta mitään. Eikö juuri se ollut klubien tarkoitus? Hukuttaa ajatukset alkoholiin ja musiikkiin. Paul toivoi, että Annika olisi ollut paikalla, mutta väkijoukossa ei näkynyt Annikaa eikä muitakaan Baltican jäseniä. Kun Paul oli etsiskellyt bändiä aikansa eikä ketään vain löytynyt, hän osti pinkkitukkaiselta tytöltä pienen pussillisen kirkkaansinisiä pillereitä, koska ekstaasi oli ihan eri asia kuin heroini ja siksi ok, mutta pillereissä oli jotain vikaa, tai sitten Paulissa oli jotain vikaa, sillä puraistuaan tabletin kahtia ja nie-laistuaan puolikkaan, vain puolikkaan, hän ei tuntenut mitään, joten hän huuhteli oluella alas toisenkin puolikkaan, ja silloin huone alkoi pyöriä silmissä, hiki puski pintaan, sydän muljahti, ja hetken aikaa hän luuli kuolevansa siihen paikkaan. Pinkkitukkainen tyttö oli kadonnut. Paul löysi seinän vierestä penkin.

”Hei, oletko kunnossa? Onko kaikki hyvin?” Joku oli kyykyssä Paulin edessä. Aikaa oli selvästi kulunut. Väkijoukko oli poissa. Valot olivat päällä ja kirkkaus oli karmaiseva, se oli muuttanut System Soundbarin nuhruiseksi loukoksi, jonka tanssilattialla kimmelsi epämääräisiä lammikoita. Vanhempi mies, jolla oli lukuisia lävistyksiä ja tyhjä katse, kierteli keräämässä pulloja ja mukeja jätesäkkiin, ja kaiken äänekkään musiikin jälkeen hiljaisuus jylisi, se oli tyhjiö. Paulin edessä kyykkivä mies oli paikan pomo, sillä hänellä oli musiikkipomojen univormu: farkut, Radioheadin T-paita ja pikkutakki.

”Joo, kaikki hyvin”, Paul sanoi. ”Sori, tuli varmaan juotua liikaa.”

”En tiedä, mitä olet vetänyt, mutta se ei sovi sinulle”, mies sanoi. ”Paikka on jo kiinni, ala laputtaa.” Paul hoiperteli pystyyn ja lähti, ja vasta kadulla hän muisti jättäneensä takkinsa

narikkaan, mutta ovi hänen takanaan oli jo lukossa. Tuntui kuin hänet olisi myrkytetty. Viisi tyhjää taksia huristi ohi ennen kuin kuudes vihdoin pysähtyi. Kuski oli raivoraitis käännäyttäjät, joka saarnasi Paulille alkoholin vaaroista koko matkan kampukselle asti. Koska Paul halusi päästä nukkumaan, hän vain puristeli käsiään nyrkkiin puhua pukahtamatta, ja vasta kun taksi oli pysähtynyt kadunreunaan ja maksu oli hoidettu – ilman tippiä – hän sanoi kuljettajalle, että älä vittu saarnaa vaan painu takaisin Intiaan.

”Haluan nyt korostaa, etten ole enää sama ihminen”, Paul sanoi kaksikymmentä vuotta myöhemmin päihdeohjaajalle kuntoutuskeskuksessa Utahissa. ”Yritän vain kertoa rehellisesti, millainen olin silloin.”

”Olen kotoisin Bangladeshista, senkin rasisti-idiootti”, taksin-kuljettaja sanoi ja kaasutti pois, ja Paul polvistui varovasti jalakäytävälle ja oksensi. Sen jälkeen hän kompuroi asuntolaan hämmästellen katastrofin mittakaavaa. Hän oli vastoin odotuksia raivannut tiensä erinomaiseen yliopistoon, mutta kaikki oli jo ohi vaikka oli vasta ensimmäisen lukuvuoden joulukuu. Hän oli vaarassa reputtaa vain yhden lukukauden jälkeen. ”Sinun täytyy valmistautua pettymyksiin”, terapeutti oli sanonut hänelle aiemmin, mutta Paul ei ollut ikinä osannut valmistautua mihinkään, ja juuri siitä oli aina kiikastanut.

Kaksi viikkoa pikakelauksella, surkeat joulupyhät – terapeutti oli kehottanut äitiä ottamaan etäisyyttä poikaansa, viettämään omaa aikaa, antamaan Paulille tilaisuuden aikuistua jne., joten äiti oli mennyt jouluksi siskonsa luokse Winnipegiin pyytämättä Paulia mukaan; Paul vietti joulun yksin huoneessaan, soitti isälleen ja lateli vaivaantuneen juttutuokion aikana valheita

kuin ennen vanhaan – sitten pysähdys 28. joulukuuta, joulun ja uudenvuoden välisen kuolleen viikon aallonpohjassa, silloin hän pukeutui ja meni uudestaan System Soundbarin tiistai-iltaan hiukset taakse kammattuina, päällään varta vasten ostettu kauluspaita. Hän oli laittanut jalkaansa samat farkut, joita oli käyttänyt edelliselläkin kerralla, mutta vasta klubilla hän muisti, että niiden etutaskussa oli yhä pussillinen sinisiä pillereitä.

Paul laskeutui System Soundbariin, ja nyt Baltican Annika, Charlie ja Theo seisoskelivat siellä kolmistaan baaritiskin ääressä. He näyttivät siltä, että olivat juuri heittäneet keikan jossain lähitöillä. Se tuntui enteeltä. Oliko mahdollista, että Annika oli vielä kauniimpi kuin viime tapaamisella? Kyllä se oli. Paulin opiskelijaelämä oli melkein lopussa, mutta katsoessaan Annikaa hän näki edessään toisenlaisen todellisuuden, uuden elämän mahdollisuuden. Hän ajatteli, ettei ollut loppujen lopuksi hullumman näköinen. Hän oli musiikillisesti lahjakas. Hänen menneisyytensä saattoi tehdä hänestä kiinnostavan. Oli olemassa maailma, jossa Paul tapaili Annikaa ja oli monin tavoin menestynyt ihminen, vaikkei opiskelu häneltä luonnistunutkaan. Hän voisi palata myyntityöhön, suhtautua siihen tällä kertaa vakavammin ja tienatakin kohtalaisesti.

”No joo”, Paul sanoi päihdeohjaajalle Utahissa kahdenkymmenen vuoden kuluttua, ”olen tietenkin ehtinyt miettiä tätä pitkään ja ymmärrän kyllä, miten järjetöntä ja itsekeskeistä oli ajatella niin, mutta Annika oli uskottoman kaunis ja ajattelin, että *hänen avullaan pääsen eroon tästä*, siis siitä tunteesta etten onnistu missään –”

Nyt tai ei koskaan, Paul ajatteli ja käveli rohkeuden huumassa baaritiskille.

”Hei”, Theo sanoi. ”Sinä. Sinä olet se tyyppi.”

”Noudatin neuvoasi!” Paul sanoi.

”Mitä neuvoa?” Charlie kysyi.

”System Soundbar tiistaisin.”

”Aivan”, Charlie sanoi. ”Joo joo.”

”Mitä mies? Kiva nähdä”, Theo sanoi, ja Paul tunsi rinnassaan lämpimän läikähdyksen. Hän hymyili heille kaikille mutta erityisesti Annikalle.

”Moi”, Annika sanoi ei tylysti mutta vieläkin ärsyttävän varautuneesti, niin kuin olisi olettanut että jokainen moikkaaja aikoo pyytää treffeille, vaikka juuri niin Paul aikoi tehdä.

Charlie sanoi jotain Theolle, joka kumartui lähemmäs. (Charlie Wun pikainen muotokuva: pieni silmälasipäinen jätkä, geneerinen toimistokelpoinen kampaus, päällä valkoinen kauluspaita ja jalassa farkut, kädet farkkujen taskuissa ja linseissä heijastus, joka peitti silmät näkyvistä.)

”Hei kuule”, Paul sanoi Annikalle. Annika kääntyi katsomaan häntä. ”Et tietenkään tunne minua, mutta olet tosi kaunis ja mietin, lähtisitköhän syömään jonain päivänä.”

”Ei kiitos”, Annika sanoi. Theo oli siirtänyt huomionsa Charliesta Pauliin ja katsoi häntä nyt valppaasti, kuin olisi miettinyt tarvitseeko Annika apua, ja Paul ymmärsi että bändillä oli ollut mukava ilta ennen hänen tuloaan. Paul oli heille riippana. Charlie puhdisti silmälasejaan ilmeisesti autuaan tietämättömänä kaikesta, nyökytteli vain päätään musiikin tahdissa hinkatessaan linssiä.

Paul hymyili väkisin ja kohautti olkapäitään. ”Ymmärrän”, hän sanoi, ”ei se mitään, en loukkaannu. Ajattelin vain että aina voi kysyä.”

”Aina voi kysyä”, Annika myönsi.

”Kiinnostaako essot?” Paul kysyi.

EMILY ST. JOHN MANDEL (s. 1979) on kanadalainen kirjailija, joka on ollut ehdolla National Book Award- ja PEN/Faulkner Award -palkintojen saajaksi. Hänen kiitetyin romaaninsa on *Asema 11*. Tv-sarjaksi taipunut teos on käännetty yli kolmellekymmenelle kielelle ja sille on myönnetty muun muassa Arthur C. Clarke Award- ja Toronto Book Award -palkinnot. Mandel asuu New Yorkissa.

Vahvatunnelmainen ja syvällekäyvä tutkielma
syyllisyydestä, selviytymisestä sekä ihmisen
ehtymättömästä kyvystä itsepetokseen.

”Täydellinen romaani.”

THE WASHINGTON POST

”Tismalleen yhtä vaikuttava – ja ajankohtainen – kuin
Mandelin edellinenkin.”

NPR

”Teoksen rakenne on virtuoosimainen, ja lopussa osaset
punoutuvat loisteliaalla tavalla yhteen.”

THE ATLANTIC

Päällys: Anna Makkonen

9 789520 446031